

Literatūras ceļvedis

Nr. 4/2021

Maijs

ISSN 2592-8392

Lai gan maijs ir mēnesis, kad iespējami vairāk laika būtu jāpavada *cerīnos*, atpūtinot acis un prātu pēc saspringtās ziemas sezonas, "Literatūras ceļveža" numura slejās turpinām savus sekotājus iepazīstināt ar LNB krājumā pieejamiem un, iespējams, tieši jūsu interesēm noderīgiem jauniem izdevumiem dažādās zinātņu nozarēs. Pavasaris ir arī laiks, kad ik gadu tiek pasniegtas **literatūras balvas** par izciliem sasniegumiem dažādos literatūras žanros – sekojot līdzī un novērtējot mūsu autoru un tulkotāju panākumus, izdevumā atradīsiet viedokļus par vairākiem nominētiem vai apbalvotiem izdevumiem.

Pārlūkojot jaunieguvumus LNB jauno grāmatu dienās, vai, jo īpaši – uzturoties starp grāmatnīcu jaunumu plauktiem vai pie skatlogiem, nereti pārņem kas līdzīgs bezcerībai: jaunu grāmatu atkal saradies vairāk nekā iespēju tās apskatīt mūsu izdevumā, un kur nu vēl izlasīt! Un te nu mums dažkārt izlīdz atsaucīgi sabiedrotie – **literatūras blogeri**. Šoreiz mūsu pārdomu slejā – nedaudz par viņiem. Tā kā ar vairākām mūsu valstī pazīstamām blogerēm jau sadarbojamies "Literatūras ceļveža" veidošanā, un arī šis numurs ir kādas blogeres debija mūsu izdevumā, radās interese papētīt un uzzināt vairāk par šo nedaudz pat apskaužamo... šķiet, dzīves veidu, jo par profesiju vai tikai nodarbi dēvēt blogošanu nebūtu īsti pareizi. Blogu "uznāciens" pie mums fiksēts jau pirms aptuveni 20 gadiem. Bet "apskaužamas", galvenokārt, te divas lietas – prasme ātri iegūt mērķtiecīgi noskatītu jaunizdotu grāmatu un spēja atrast laiku ātrai tās izlasīšanai. Lūkojoties pēc pamatprofesijas, blogeru vidū sastopam visai raibu spektru – ir gan ar literatūru, bibliotēkām un mediju jomu saistīti cilvēki, gan – gluži pretēji – eksakto jomu pārstāvji. Papētot grāmatu blogu saturu, redzams, ka latviešu oriģinālliteratūru nemaz tik daudzi no viņiem savos ierakstos neiekļauj – biežāk apskatos parādās tulkotā literatūra; visai reti tiek rakstīts par dzeju; savukārt gados jaunākus blogerus pārsvarā interesē ārzemju grāmatas, kuras tiek lasītas oriģinālvalodā (šie izvēles kritēriji visai līdzīgi arī citiem mūsdienu grāmatmīļiem). Par blogos ieteiktajām grāmatām liela interese ir ārvalstīs dzīvojošiem tautiešiem, kas arī saprotams, jo fiziska klātbūtne bibliotēkās vai grāmtveikalos viņiem liegta, taču sekot Latvijā notiekošajiem literārajiem procesiem tomēr ir vēlme, kas ļoti iepriecina. Izrādās, blogeru ierakstus lasa un respektē arī vairāki zināmi rakstnieki.

Te minēti vien daži aspekti, kuri aicina aizdomāties. Vairāk informācijas, jautājumu un atbilžu par blogiem un blogeriem lasāms [portāla "Delfi.lv" rakstā "Žurnāla 'Domuzīme' diskusija. Iesaka grāmatu blogeri"](#).

Secinājumi un pārdomas? Ir gandarījums, ka galvenie darbošanās pamatprincipi gan blogeriem, gan "Literatūras ceļveža" veidotājiem ir radniecīgi – tā ir cenšanās darīt visu iespējamo, lai labi un vērtīgi grāmatu jaunumi sasniegtu iespējami plašāku lasītāju loku, turklāt šajā darbībā nepretendējam uz profesionālu kritiku, bet, jo īpaši, attiecībā uz daiļliteratūru, izmantojam personisko viedokli, formulējam savu subjektīvo attieksmi un darām to atklāti. Vienlaikus aicinām lasītājus aizdomāties arī par to, cik kritiski dažkārt būtu vērtējama grāmatas "aizmugurējā vāka informācija".

Jāatzīst, iespēju, visu veidu informācijas resursu, kur smelties idejas lasīšanai, mūsdienās kļūst arvien vairāk no dienas uz dienu un tās ir teju neierobežotas, un tas ir labi! Bet ko izvēlēties, kam vairāk uzticēties – tas lasītāju pašu un viņu intuīcijas ziņā.

Sagatavotāji:

LU Humanitāro zinātņu fakultātes Latvistikas un baltistikas nodaļas profesore, literatūrzinātniece
Māra Grudule; Baltu filoloģijas bakalaura studiju programmas 1. kursa studente Luīze Utāne
LNB Speciālo krājumu departamenta Mākslas un mūzikas centra Mākslas lasītavas galvenās
bibliogrāfes Ingrida Peldekse un Līga Goldberga
LNB Pakalpojumu departamenta Humanitāro un sociālo zinātņu lasītavas nozaru informācijas
ekspertes Astra Šmite, Zane Krūmiņa un Zane Rožīte
LNB Pakalpojumu departamenta Tehnoloģiju un dabaszinātņu lasītavas nozaru galvenā bibliotekāre
Guna Ulmane
LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu koordinatore Anda Saldovere un
galvenā bibliotekāre Solvita Ozola
LNB Atbalsta biedrības konsultante Dārija Juškeviča
Literatūras blogeres Līva Alksne (<http://lalksne.blogspot.com>) un Arta Brice
(<https://gramatas.austra.lv>)

Seko un dalies ar
#lnblv

Facebook.com/lnb.lv
Twitter.com/LNB_lv
Instagram.com/lnb.lv
© Latvijas Nacionālā
bibliotēka, 2018

Atbildīgā par izdevumu: LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra projektu
koordinatore Anda Saldovere

Korektore:

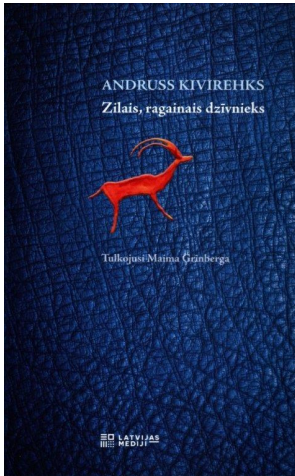
LNB Attīstības departamenta Bibliotēku attīstības centra galvenā bibliotekāre Māra Jēkabsone

Maketētāja:

Enija Lukumiete

Grāmatu vērtējumos saglabāts vērtētāju individuālais stils

Māra Grudule:

Andrus Kivirehks. Zilais, ragainais dzīvnieks. Tulkojusi Maima Grīnberga. Rīga : Latvijas Mediji, 2020. 327 lpp. ISBN 9789934158827.

Sagādīšanās pēc Andrusa Kivirehka biogrāfisko romānu "Zilais, ragainais dzīvnieks" lasīju pēc Latvijā tuvu un tālu izslavētā Andra Kalnozola debijas darba "Kalendārs mani sauc". Pēdējais nu jau arī ieguvis Latvijas Literatūras gada balvu. Pirmajā brīdī abas grāmatas šķiet visai līdzīgas – abas rakstītas dienasgrāmatas formā, abu galvenais varonis ir lādzīgs jauns cilvēks, kas ne tikai dzīvo savās izjūtās, bet patiešām ir arī *citāda*s sabiedrībā, kura rosās ap viņu. Abu grāmatu protagonistu ir Oskari, abas grāmatas piesaista ar asprātīgām situācijām un lielisku valodu. Te gan arī kopīgais beidzas.

Kivirehks viņam raksturīgā manierē kādā sižeta pavērsiena brīdī savu varoni atrauj no dzīves realitātes un pārceļ fantāzijas pasaulē. Jo tālāk uz priekšu, jo ilgāk Kivirehka Oskars kavējas paša atdzīvinātajā mītiskajā telpā, līdz paliek tajā uz mūžīgiem laikiem. Kivirehka varonis ir igauņu mākslinieks Oskars Kalliss (1892–1918), kurš, līdzīgi kā latviešiem Eduards Brencēns pazīstams ar Kaudzīšu romāna "Mērnieku laiki" ilustrācijām, ir vizualizējis igauņu epa "Kalevipoegs" tēlus. Un šī epa laiktelpa tad arī pamazām kļūst par Kallisa mūža galveno telpu. Romāns lasītāju aizvērza uz 19. un 20. gadsimta mijas Baltiju, tautas atmodas laikmetu, kurā vidusmēra igauņi un latvietis savas ilgas pēc pārticības un labklājības saista ar vācvalodīgo vidi. Grāmatu, protams, kā minēts tās anotācijā, var uzskatīt arī par slimības vēsturi (romāna varonis līdzīgi kā mākslinieks Kalliss mirst no tuberkulozes 25 gadu vecumā) un par mākslas un mitoloģijas spēka manifestu, tomēr es vairāk vēlētos izcelt veselīgo igauņa pašapziņu, kura galveno varoni pavada no romāna sākuma līdz tā noslēgumam. "Kalevipoegs" jeb "Kalevdēls" – Guntara Godiņa latviskojumā un pēc viņa iedvesmotā parauga arī Maimas Grīnbergas tulkojumā – ir ne tikai 19. gadsimta pirmajā pusē radīts eps, bet arī apbrīnas vērtu varoņu apdzīvota pasaule. Kivirehka radītais igauņi Kalliss acumirkļi to iemīl, jūtas tajā kā mājās un pēc tās tiecas. Tā ir pašsaprotama, skaista un ilgošanās vērtā pasaule: "Kas gan mēs par tautu, ja savus dievus un stipriniekus aizmirstam un mīrinājums mums jāmeklē porcelāna pelēs un bruņurupučos! Man nūdien jāstrādā vēl daudz vairāk un zīmējot jāpadara Kalevdēla karaļvalsts tik saredzama, lai to varētu savīdēt arī pašā tumšākajā kaktā", kādā brīdī pie sevis apņemas Oskars jeb Oskars Kalliss, "Kalevdēla" ilustrators. Ļoti veselīga atziņa, par to nākas domāt arī man, kad latviešu studenti literatūras seminārā norāda, ka viņiem skolā stāstīts: latviešu epa – Pumpura "Lāčplēša" (1888) – labums ir uzpūsts, tekstam nav nekādas mākslinieciskas vērtības. Kalliss ir ņēmis par labu "Kalevdēlu" tādu, kāds tas igauņiem ir. Jo tas ir igauņu tautas kultūrā balstīts, tāpat dažā ziņā pašu radīts un – eps. Tieši šis aspekts grāmatā šķita vissimpātiskākais. Kivirehka romāna latviešu izdevumu papildina Kallisa darbu reprodukcijas, kuras gandrīz visas ir iedzīvinātas romāna tekstā. Un, starp citu, Kallisa darbi, "Kalevdēla" ilustrācijas ieskaitot, nesen bija aplūkojami arī Rīgā – Baltijas simbolisma mākslai veltītajā izstādē "Nepieradinātās dvēseles".

<https://www.diena.lv/raksts/kd/recenzijas/starp-rengem-un-zvaigzнем.-andrusa-kivirehka-romana- zilais-ragainais-dzivnieks -recenzija-14256574>

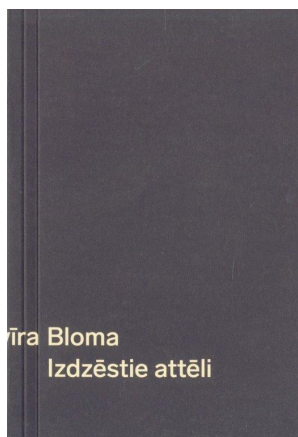
<https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/radio-maza-lasitava/andrusa-kivirehka-fiktiva-oskara-kallisa-dienasgramata-zilais-ra.a140072>

<https://www.mammamunteti.lv/zinas/gramatas-un-zurnali/51024/igauņu-rakstnieka-un-dramaturga-andrusa-kivirehka-romans-zilais-ragainais-dzivnieks>

Atslēgvārdi:

igauņu romāni; igauņu eposs

Luīze Utāne:

Bloma, Elvīra. Izdzēstie attēli. Rīga : Orbīta, 2020. 90 lpp. ISBN 9789934591013.

Kad izlasīju šo dzejas krājumu, manas acis un prāts ilgojās pēc vēl un vēl vārdiem, pēc kautriem atskaņu glāstiem un Elvīras Blomas dzejas stāstiem. Pāris stundu laikā es pārlasīju "Izdzēstos attēlus" vairākas reizes, atgriezos pie iemīļotiem dzejoļiem un izgaršoju katru rakstīto vārdu – gan domās, gan skaļi. Tik vienkāršs skaistums slēpjas grāmatā, ka brīžiem gribas raudāt, jo tu saredzi savu vienkāršā cilvēka ikdienu. Šis krājums ir pilns spēcīgas apņēmības, cerības, tajā dzirdami cilvēka kvēlāko vēlmju sirdspuksti un dzīves baudīšanas pamatlūkumi.

Grāmatas pirmajā pusē apkopoti dzejoļi, kuru nosaukumus saista viens vārds – ilgas. Dzejolis "Pieklājīgas ilgas" manī izraisīja spējas un patīkamas emocijas, es aizvēru grāmatu un domāju: kā var tik sasodīti precīzi uzrakstīt? Un visu pateikt tik viegli, skanīgi un plūstoši. Protams, ne viss šajā krājumā ir gaišs un viegls, diezgan tieši tiek aprakstīta vardarbība no maskulīnā dzimuma puses, kas, protams, pārvēršas sāpīgā "mīlestībā", dzejoļos jūtama arī rūgtā depresijas, nosodījuma garša. Tomēr vairākos dzejoļos parādās viens un tas pats motīvs – liriskais "es" vēlas būt mīlēts.

Savukārt ciklā "Izdzēstie attēli" (kura dēļ grāmata arī ieguvusi savu nosaukumu) mums lieliski tiek atvērtas durvis uz autores personīgo dzīvi – patīkami redzēt, kas tad notiek dzejnieces aizkulisēs un kas (varbūt) viņai sniedzis iedvesmu. Mazliet nesaprotami un neiederīgi šajā grāmatā liekas vārdi, kas atvasināti no angļu valodas, piemēram, džanks (no angļu *junk*). Tā kā šāda valoda netiek lietota viscaur, tad izņēmumi ļoti izceļas kopējā grāmatas stilā.

Grāmatas otrā puse ir daudz saspringtāka, tajā parādās seksuāli motīvi, iezogas lamuvārdi. Taču es nevienā brīdī neteiktu, ka dzeja tādēļ kļūst vulgāra. Atklātība un spēja runāt par visu un visiem – tas ir tik raksturīgi 21. gadsimtam.

Pēdējais, ko vēlos bilst par šo dzejas grāmatu ir – *carpe diem*? Nē – *carpe* Elvīras Blomas "Izdzēstie attēli"!

<https://www.punctummagazine.lv/2020/03/02/ekfrazes-parastas>

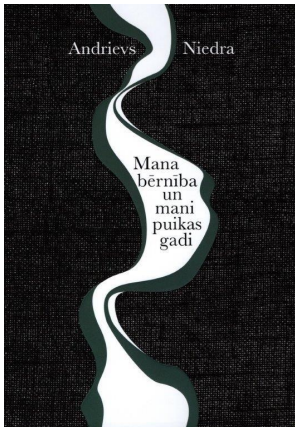
<https://www.la.lv/dzili-personiski-par-ikdieniski-butisko>

<https://www.delfi.lv/kultura/news/books/orbita-laiz-klaja-elvira-blomas-dzejas-krājumu-izdzestie-atteli.d?id=51840399>

Atslēgvārdi:

latviešu dzeja; tekstu grupa "Orbīta"

Astra Šmite:

Niedra, Andrievs. Mana bērnība un mani puikas gadi. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2021. 303 lpp. ISBN 9789984238449.

Nesen grāmatveikalos parādījusies Andrieva Niedras (1871–1942) atmiņu grāmata vispirms piesaistīja manu uzmanību autora personības dēļ. Pirmo reizi Niedras atmiņas bija publicētas pagājušā gadsimta divdesmitajos gados periodikā, bet grāmatā iznāca 1943. gadā jau pēc autora nāves. 1924. gadā Niedru arestēja un tiesāja par prettiesisku darbību Latvijas Neatkarības kara laikā, viņu atzina par valsts nodevēju, izraidot no Latvijas, bet 1942. gadā viņš atgriezās vāciešu okupētajā Latvijā. Savukārt pēc kara komunisti atzina Niedras sacerējumus "par klaji reakcionāriem un par vismelnākās buržuāzijas ideoloģijas paudējiem", bet literatūrzinātnieks un publicists Ēvalds Sokols 1958. gadā apgalvoja: "Tauta aizmirsusi Andrieva Niedras kapu, un tur ierakti arī viņa darbi. Kāda vajadzība mums, komunistiem, rakt tos augšā un celt gaismā?"

Tomēr laiks parādījis, ka Niedras rakstītais ir joprojām saistoša un noderīga lasāmviela arī mūsdienās. Autors bijis pārejas laikmeta cilvēks un viņa atmiņu lielākā vērtība ir to kultūrvēsturiskajā saturā. Niedras biogrāfijas pētnieks Āris Puriņš uzskata, ka šīs atmiņas "izteiksmes krāsainības un intelektuālo prātojumu ziņā ir drošā vietā starp šī žanra latviešu literatūras pērlēm". Niedras atmiņās varam atgriezties latviešu zemnieku naturālās saimniekošanas periodā, kad dzīvas vēl bija senās ierašas. Piemēram, vecā zirgu dieva Ūsiņa dienā "bija jāapcērpjas un mati jānoglabā zirgu stallī, tas bija Ūsiņam nests "zieds" ...". Niedra stāsta, ka "... mūsu mājā un tāpat arī visur citur, kur vēl cienīja vecās ierašas, Ūsiņu mieloja ar olām: katru reizi, kad arāji pirmo reizi pavasarī gāja ar arklu tīrumā, mājas māte vārīja olas." Autors stāsta arī par cūku Tenīti, rumulēšanos, sējas laika paradumiem, raganām un burvjiem, par naudas kaltēšanos un daudziem citiem ticējumiem. Valodnieki Niedras atmiņās var atrast ziņas par lizumniešu, rancēniešu un malēniešu izloksnēm un valodas īpatnībām. Interessants ir stāsts par jaunajiem ēdieniem, kuri pamazām ienākuši latviešu zemnieku sētā. Tā, lūk, anekdotisks gadījums bijis ar mācītāja pacienāšanu. Saimniece likusi, lai atved no Rīgas viņu un zinājusi, ka pirms tam jāpieskandina uz veselību, un tik nopietnam cilvēkam kā mācītājam mājas māte paceļot glāzi teikusi: "Nu tad, cienīgstēvs, aleluja!"

Lasot par bērnu mājmacību, nevilšus iznāca to salīdzināt ar šī brīža situāciju, kad pārsvarā visvairāk ar bērniem nodarbojas mātes. Niedra rakstījis: "Visa bērnu ielauzīšana un iedīdīšana gulēja uz mājiniekiem. Kā viņa norisinājās, to es dabūju noskatīties pie saviem asaru biedriem no sākuma līdz galam". Jācer, ka mūsdienās gan tā nav pieskaitāma pie bērnu dzīves "pirmās traģēdijas". Niedra sniedzis plašus aprakstus arī par to, kā mācības noritējušas gan pagastā, gan Rīgas skolās, ar sirsnību atcerējies savus skolotājus. Aizkustinošas ir autora atmiņas par māti: "Un tomēr, ja jūs man vaicātu, ko es vēlētos paturēt dzīvu no visas savas bērnības un agrās jaunības, kad citam jānoslikst aizmirstības plūdus, tad es atbildētu: manas mātes tēlu". Tādēļ viņu tik dziļi satrieca aizliegums būt klāt mātes bērēs: "Ak, māt... un viņi mani nelaida noglāstīt tavu galviņu, kad tā gulēja uz skaidu spilvena!"

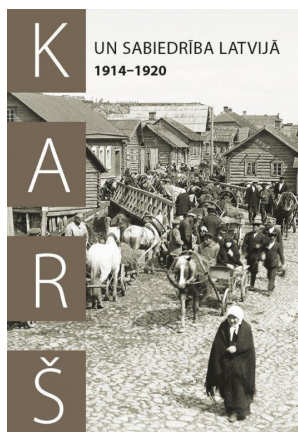
Izrādās, ka Niedram bijis viedoklis arī par lubu literatūru. Viņš uzskatījis, ka "... rakstniecības sacerējumu uzņemšanā caur fantāziju ir novērojama zināma attīstība un izkopšana: papriekš lasītājs var līdzī radīt tikai pie visvienkāršāko motīvu attēlošanas, bet tad viņš pieradinās pie vairāk sarežģītām lietām." Tāpēc lubu literatūra neesot uzskatāma par nicināmu un nelietderīgu. No Niedras atmiņām uzzinām arī to, kā viņš rakstījis savus literāros darbus. Tā kā skolai bija vajadzīga nauda, viņš agri sācis rakstīt, lai piepelnītos un laika nekad nav bijis daudz. Tāpēc Niedra parasti rakstījis bez melnrakstiem: "Es savus manuskriptus nekad nepārrakstīju." Manuprāt, Niedras atmiņu grāmatu lieliski raksturojusi literatūrzinātniece Linda Zulmane: "A. Niedra ir atstājis būtisku ieguldījumu latviešu literatūrā, kultūrā, bijis gan slavināts, gan pelts, saukts gan par tautas nodevēju, gan pravieti. Šajā grāmatā varat ielūkoties viņa biogrāfijas bērnības un jaunības lappusēs, tomēr tās nav tikai viena cilvēka bērnības atmiņas, tās nav tikai stāsts par Andrievu Niedru bērnībā un skolas gados, tās ir laikmeta atspoguļojums, iespēja ielūkoties caur konkrēta cilvēka atmiņu prizmu plašākā kultūrvēsturiskā situācijā."

<https://klasika.lsm.lv/lv/raksts/gramatu-stasti/vila-selecka-disidents-un-andrieva-niedras-mana-berniba-un-mani-a141305>

Atslēgvārdi:

latviešu autobiogrāfiskā proza; Andrievs Niedra

Zane Rozīte:

Karš un sabiedrība Latvijā 1914–1920. Atbildīgais redaktors Ēriks Jēkabsons. Rīga : LU Akadēmiskais apgāds, 2021. 447 lpp. ISBN 9789934186332.

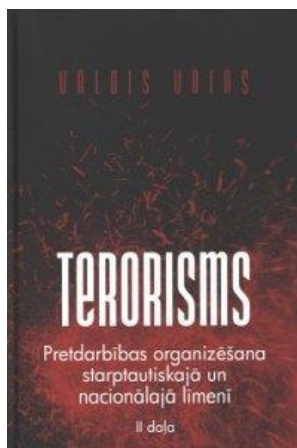
Karš visos laikos bijis viens no nozīmīgākajiem sociālajiem fenomeniem, kas atstājis būtisku ietekmi uz sabiedrību visdažādākajās dzīves sfērās. Latvijas teritorijā Pirmais pasaules karš nebeidzās 1918. gadā – aktīva karadarbība turpinājās arī ar Latvijas Neatkarības kara notikumiem. Monogrāfijā, kas ir pirmais visaptverošais mēģinājums aplūkot ilgstošās karadarbības ietekmi uz Latvijas sabiedrības ikdienu, autoru kolektīvs pievērsies plašam tēmu lokam – dzīvei Vācijas militārās pārvaldes periodā, ārzemēs – Rietumeiropā, Amerikā un Austrālijā – dzīvojošo latviešu kopienu skatījumam uz norisēm Latvijas teritorijā, kara ietekmei dažādām sabiedrības grupām, īpaši sieviešu stāvokļa izmaiņām, kā arī kara ietekmei uz tradīciju saglabāšanu. Atsevišķas nodaļas veltītas karadarbības radītajām sociālā rakstura problēmām un katastrofām. Vēsturniece Aiga Bērziņa aplūkojusi civilās noziedzības (administratīvie pārkāpumi, kriminālie un politiskie noziegumi) problēmu, analizējot noziedzības iemeslus, raksturu un sastāvu, radītās sekas. Vēsturniece Inna Gīle pievērsusies tādām aktuālam jautājumam kā sabiedrības veselība, analizējot vispārējo sanitāro situāciju Latvijā un epidēmisko infekcijas slimību izplatīšanos. Grāmatā tiek risināti arī jautājumi par iedzīvotāju skaita un sastāva izmaiņām Latvijas teritorijā, ko ietekmējusi gan armijas mobilizācija, bēgļu kustība, slimības, gan pārtikas krīze, kam veltīta atsevišķa nodaļa. Monogrāfija uzskatāma par nozīmīgu pētījumu, kas dažādos aspektos un veidos atspoguļo to, kā indivīdi un dažādas Latvijas sabiedrības grupas kopumā piedzīvojuši karu, tā totālo un visaptverošo raksturu.

<https://www.historia.lv/jaunumi/izdots-rakstu-krajums-kars-un-sabiedriba-latvija-1914-1920>

Atslēgvārdi:

Latvijas vēsture; Pirmais pasaules karš; Neatkarības karš; karš un sabiedrība

Zane Krūmiņa:

Voins, Valdis. Terorisms. II daļa. Pretdarbības organizēšana starptautiskajā un nacionālajā līmenī. Rīga : Jumava, 2020. 336 lpp. ISBN 9789934204586.

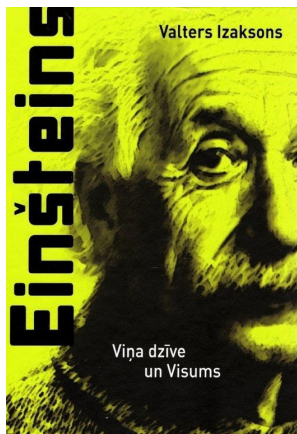
Izdevniecības "Jumava" paspārnē nākusi klajā tiesību zinātņu doktora Valda Voina monogrāfijas "Terorisms" otrā daļa, kuras centrālā tēma ir Pretdarbības organizēšana starptautiskajā un nacionālajā līmenī. Grāmatas ievadā autors runā par vardarbības riska pakāpi, kas raksturīga mūsdienu politiskajiem procesiem. Vardarbībai piemīt globāls raksturs, tā ietekmē visas valstis visos kontinentos. Terorisma vardarbības akti grauj sabiedrības kopīgās vērtības – tiesiskumu un cilvēktiesību ievērošanu, esošo pasaules kārtību un starptautisko drošību. Voins uzsver, ka terorisma apkarošanas problēma tradicionāli bijusi Eiropas Savienības un tās dalībvalstu kompetences jautājums. Teroristu uzbrukumi Eiropā 2016. un 2017. gadā vēl vairāk saasināja un aktualizēja jautājumus par kopējo Eiropas Savienības drošības sistēmas uzlabošanu. Pagaidām šī sistēma nav monolīta, jo katrai dalībvalstij ir atsevišķs tiesiskais regulējums. Autors uzsver, ka jāizveido tīkls ne tikai starp dalībvalstu kontaktpunktiem, bet arī savienojumi starp dalībvalstīm un Eiropas Savienības aģentūrām, starp dažādām drošības un robežu pārvaldības sistēmām. Jāsaprot, ka atrodamies vienā kopīgā sistēmā – atsevišķu dalībvalstu iekšējā drošība ietekmē arī pārējo valstu drošību, un tā ir kopīga atbildība. Eiropas Savienībai ir pienākums nodrošināt šim nolūkam nepieciešamo normatīvo regulējumu un instrumentus. Grāmatas autors runā par teroristiskā apdraudējuma mainīgo raksturu, jo pēdējos gados tas novirzījies no organizētām grupām uz individuāliem teroristiem, kurus ir sarežģītāk laikus identificēt un kuru darbība grūti prognozējama. Individuālie teroristi lielākoties darbojas patstāvīgi vai ierobežoti kontaktējas ar teroristiskajām organizācijām, turklāt šie kontakti biežāk ir virtuāli. Savā monogrāfijā Voins apskata terorisma pārrobežu un globālo raksturu, analizē tā apdraudējuma un pretdarbības problēmas gan Latvijā kā atsevišķā valstī, gan mūsu valsts lomu kopējā starptautiskajā sadarbībā šajā jomā. Grāmata strukturēta divās plašās un informatīvi bagātīgās nodaļās. Pirmajā nodaļā "Pretdarbības organizēšana terorismam" autors definē piecus līmeņus, kā tiek organizēta pretdarbība: politiskais un tiesiskais līmenis, terorisma ierobežošanas praktiskie pasākumi, apšaubāmās leģitīmās metodes, kā arī terorisma upuru atbalsta sistēma. Voins aplūko terorisma tiesiskā regulējuma problēmas, veicot starptautisko un nacionālo normatīvo aktu analīzi kā pamatu starpvalstu sadarbībai. Atsevišķā apakšnodaļā autors analizē terorisma novēršanas sistēmu Latvijā, rakstot par izmaiņām Latvijas likumdošanā kopš neatkarības atgūšanas un nacionālajā likumdošanā iestrādātajām starptautisko normatīvu prasībām. Autors raksta arī par pretdarbības terorismam organizatoriskajiem aspektiem, kā arī terorisma attīstību un darbību ierobežojošajiem pasākumiem. Voins pievēršies arī jautājumiem par iespējamiem uzlabojumiem atbildīgo dienestu darbībā, īstenojot pretterorisma pasākumu kopumu. Monogrāfijas otrajā nodaļā "Terorisms un cilvēktiesības" aplūkotas cilvēktiesības terorisma apkarošanas kontekstā. Uzsvērts Eiropas Cilvēktiesību tiesas materiālos norādītais, ka valstu pretdarbības terorisma jomā tiek pieļauti atsevišķi cilvēktiesību pārkāpumi. Izvērtējot, kā tiek nodrošinātas starptautiskajos normatīvajos aktos un Latvijas Republikas Satversmē paredzētās personas tiesību garantijas gan attiecībā pret terorisma aktu upuriem, gan pret aizturētajiem teroristiem, autors raksta par valsts kompensāciju apmēru un izmaksas kārtību vardarbības upuriem Latvijā. Vienlaikus šīs izmaksas tiek salīdzinātas ar cietušajiem paredzētajām kompensāciju izmaksām citās valstīs. Autors aplūkojis arī ārkārtas gadījumus, kad valstis ir tiesīgas vienpusējā kārtā atteikties no Eiropas Cilvēktiesību normu ievērošanas. Voins uzsver, ka sabiedrībai jāiegūst pārliecība, ka visi par veicamajiem preventīvajiem pasākumiem atbildīgie dienesti darbu dara kvalitatīvi un valsts drošība pret teroristu noziedzīgo darbību nodrošināta atbilstošā līmenī. Grāmata papildināta ar plašu, rūpīgi sastādītu izmantotās literatūras un avotu sarakstu. Monogrāfijā varam iepazīties arī ar profesionālo un analītisko Dr. jur., profesora Andreja Vilka priekšvārdu. Izdevums adresēts praktizējošiem tiesībsargājošo un speciālo dienestu darbiniekiem, juristiem, politologiem un sociologiem, valsts un pašvaldību iestāžu darbiniekiem, studentiem, kā arī ikvienam interesentam.

<https://jumava.lv/products/valdis-voins-terorisms-pretdarbības-organizēšana-starptautiskajā-un-nacionālajā-līmenī>

Atslēgvārdi:

terorisms Latvijā un Eiropas Savienībā; terorisma apkarošana; terorisms un cilvēktiesības

Guna Ulmane:

Izaksons, Valters. Eiņšteinš : viņa dzīve un Visums. Rīga : Dienas Grāmata, 2021. 672 lpp. ISBN 9789934595349.

Biogrāfisko Alberta Eiņšteinā dzīves un darba analīzi, kas pirmo reizi dienas gaismu ieraudzījusi 2007. gadā, sarakstījis amerikāņu vēsturnieks un žurnālists Valters Izaksons, kurš zināms arī kā vairāku citu slaveno cilvēku biogrāfiju autors. Interesanti, ka Izaksons savulaik ieņēmis arī vairākus ievērojamus amatus, tostarp bijis *CNN* priekšsēdētājs un direktors, kā arī žurnāla *Time* atbildīgais redaktors. Šobrīd zināms kā Aspenas institūta prezidents.

Grāmata par Eiņšteinu pirmo reizi latviešu valodā publicēta 2010. gadā, bet šogad izdevums piedzīvojis atkārtotu izdevumu, to laidis klajā apgāds "Dienas Grāmata".

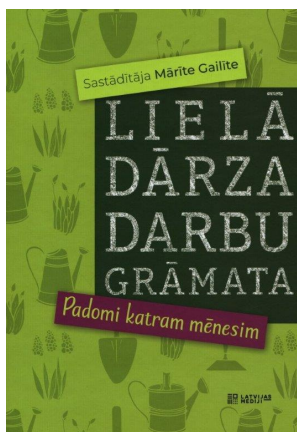
Izaksona veiktais biogrāfiskais pētījums par Eiņšteinā dzīvi ir daudzpusīgs: tas atspoguļo ģenija personisko sasniegumu, zinātkāri un vēlmi eksperimentēt. Īpaša uzmanība tiek pievērsta fiziķa dižākajam veikumam – vispārējās relativitātes teorijai, kā arī tam, ka Eiņšteinš tiek uzskatīts par tā laika sava veida nemiernieku. Autors apraksta arī to, kā Eiņšteinā atskabargainā daba īstermiņā ģenijam maksāja dārgi, taču ilgtermiņā sabiedrība, pateicoties tai, bija ieguvēja. Pabeidzot studijas Cīrihes Politehnikumā, Eiņšteinš bija vienīgais no sava kursa, kam netika piedāvāts darbs – tas viņa "bezkaunīgās" attieksmes dēļ. Grāmatā iezīmēts arī Eiņšteinā darba meklējumu ceļš cauri visai Eiropai un to pavadošās neveiksmes. Kad Šveices armija viņu atraidīja varikozu vēnu dēļ, Eiņšteinš beidzot uzsāka savu karjeru Šveices patenta birojā. Par spīti viduvējam amatam, viņa neatkarīgie pētījumi nodrošināja ietekmi zinātniskajās aprindās. Grāmatas autors ne tikai cenšas skaidrot, kā darbojās šis izcilais prāts, bet arī sniedz pārliecinošu un saistošu ieskatu Eiņšteinā atklātajā Visumā, lielu vērtību veltot arī paša atklājēja personībai.

<http://www.dgramata.lv/dg-izdotas-gramatas/dokumentala-literatura/tulkota-literatura-arzemju/biografijas/einsteins>

<http://asmodeus.lv/2014/11/26/einsteins-vina-dzive-un-visums-by-valters-izaksons>

Atslēgvārdi:

Alberts Eiņšteinš; biogrāfijas; fizikas teorijas; relativitātes teorija

Gailīte, Māriete. Lielā dārza darbu grāmata : padomi katram mēnesim. Rīga : Latvijas Mediji, 2021. 351 lpp. ISBN 9789934156373.

Agronomes, dārzenkopības speciālistes Mārietes Gailītes grāmatu "Lielā dārza darbu grāmata" laidusi klajā izdevniecība "Latvijas Mediji". Tajā apkopoti žurnālā "Praktiskais Latvietis" vairāku gadu garumā sniegtie dārzkopības nozares speciālistu padomi, kas būs lietderīgi gan jaunajiem, gan jau pieredzējušiem dārznikiem. "Lielā dārza darbu grāmata" sakārtota 12 nodaļās atbilstoši gada mēnešiem. Šāds nodaļu kārtojums ļauj grāmatu izmantot par savdabīgu kalendāru laicīgai dārza darbu plānošanai un veikšanai. Katra nodaļa sastāv no četrām tematiskajām kopām, kas ietver lietišķus padomus katrā no galvenajiem dārzkopības veidiem: sakņu dārzam, augļu dārzam, daiļdārzam, kā arī istabas, balkona un lodžijas augu kopšanai. Grāmatas pēdējā nodaļa būs īpaši saistoša pilsētniekiem, kam savs dārziņš liekas vien nesasniedzams sapnis. Tajā sniegti padomi gan dekoratīvo augu izvēlei, gan dārzenkopšanai uz palodzes, balkona vai istabā. Grāmatas pielikumā atrodami augu, kukaiņu un slimību ierosinātāju latīniskie nosaukumi. Iespējams, šī grāmata var būt laba dāvana tieši pavasarī – jaunas dārza darbu sezonas sākumā.

<https://www.la.lv/darzkopibas-paligs-nr-1>

<https://www.saimnieks.lv/raksts/ir-iznakusi-marites-gailites-sastadita-liela-darza-darbu-gramata>

Atslēgvārdi:

dārzkopība; sakņaugi; augļi; daiļdārzniecība; istabas augi

Toms Rats

Rats, Toms. Ēd, kusties, guli. Veselīga dzīvesveida ABC. Pāvilostas novads : Zoldnera izdevniecība, 2021. 167 lpp. ISBN 9789934893209.

Toms Rats ir amerikāņu personāla speciālists ar padziļinātu interesi par veselīgu dzīvesveidu, absolvējis psiholoģijas studijas Mičiganas un Pensilvānijas Universitātē. Sešpadsmit gadu vecumā viņam tika diagnosticēta reta ģenētiska slimība, kas rada vēža šūnu parādīšanos dažādās ķermeņa daļās. Kopš tā laika grāmatas autors veicis dažādus eksperimentus un pētījis metodes, kuras varētu palēnināt audzēju rašanos. Klusībā cīnoties ar nopietno slimību 20 gadu garumā, Rats apkopojis plaša spektra informāciju par ēšanu, kustībām un miegu. 2012. gadā viņš pievērsās grāmatas "Ēd, kusties, guli: ka mazas izvēles noved pie lielām pārmaiņām" rakstīšanai. Ieturēta autora klasiskajā sarunvalodas stilā, viegli lasāmā grāmata piedāvā pārbaudītas un praktiskas idejas no Rata pētījumiem, kā veikt labāko izvēli savas veselības uzturēšanai. Visaptveroši, taču vienkārši padomi, kas bieži nav pašsaprotami, tomēr ir uzticami – par ēšanas, kustību un miega ietekmi uz veselību un ikdienas enerģijas līmeni. Tiek uzsvērts šo paradumu savstarpējā saistība, turklāt, ievērojot jebkuru veselības uzlabošanas programmu, autors iedrošina koncentrēties uz visiem trim pamataspektiem. Rats sola, ka grāmata palīdzēs pieņemt labus ilgtermiņa lēmumus, un, tos patiesi iedzīvinot savā ikdienā, lasītāja izvēle kļūs mērķtiecīgāka, kustības būs ikdienas sastāvdaļa un miegs kļūs pilnvērtīgāks – tātad uzlabosies dzīves kvalitāte kopumā. Kaut gan līdzīga satura grāmatu iznāk daudz, šī atšķiras ar īsiem, skaidri, koncentrēti un lakoniski formulētiem ieteikumiem.

<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/sadzive-izklaide-valasprieki/veseligs-dzivesveids-sekss-attiecibas/ed-kusties-guli-veseliga-dzivesveida-celvedis.html>

<http://www.eatmovesleep.org/book>

Atslēgvārdi:

veselīgs dzīvesveids; uzturs; fiziskās aktivitātes; miegs un tā kvalitāte

Līga Goldberga:

427 gadu grāmata = 427 Years Book. Sastādījis Kaspars Groševs. Rīga : Biedrība "Mīnuss pluss", 2020. 427 lpp. ISBN 9789934233043.

Galerija "427" ir mākslinieku vadīta (*artist-run*) laikmetīgās mākslas galerija Rīgā, Stabu ielā 70, ko 2014. gadā dibināja mākslinieki Ieva Kraule un Kaspars Groševs. Šajā laikmetīgās mākslas eksperimentiem paredzētajā telpā mākslas darbus izstādījuši gan Latvijas, gan ārzemju mākslinieki. Viņu vidū ir Agata un Darja Meļņikovas, mākslinieku grupas "F5" un "GolfClayderman", Elīna Vītola un Amanda Ziemeļe, Līga Spunde, Ieva Kraule, Tore Valerts, Miraks Džamals, Vitenis Burokas, Karls Palms, Visente Mollestads, Gilijs Tala, Metjū Luts-Kinojs, Henings Lindkvists, Marianne Viero, Gaile Pranckunaite un daudzi citi.

"427 gadu grāmata" apkopo galerijas izstāžu vēsturi 7 gadu garumā hronoloģiskā secībā, to papildina performanču un mākslas darbu fotogrāfijas. Izdevuma autori raugās arī nākotnē un aktualizē gaidāmos notikumus. Grāmatas sastādītājs ir mākslinieks Kaspars Groševs; tās dizaina pamatā ir galerijas nosaukuma ciparu kombinācija, ko veidojis Valters Kalsers. Ievadā lasāms Groševa priekšvārds par galerijas darbību, kam seko vairākas izdevumam veltītas esejas, kuras sarakstījuši Jānis Taurens, Natalja Serkova, Marta Trektere, Kristina Džiljoti, Santa Hirša, Ainārs Kamoliņš, Keitija Lenantone un Bogna Višņevska.

"427 gadu grāmata" ir nozīmīgs izdevums nesenās laikmetīgās mākslas norišu arhivēšanā. Izstāžu aprakstus un dokumentāciju papildina esejas par mākslas un institūciju attiecībām, galerijas darbību jaunās mākslas vēstures teoriju interpretācijās. Uzzinām arī par galeriju kā iespēju platformu un atbalsta telpu māksliniekiem, mākslinieka un apmeklētāja attiecībām, dalību galerijas performancēs un izstādēs. Izdevums būs īpaši saistošs laikmetīgās mākslas interesentiem, izstāžu un muzeju apmeklētājiem, mākslas studentiem un pētniekiem.

<https://satori.lv/article/427-familymart>

<https://replay.lsm.lv/index.php/lv/ieraksts/lr/142934/maksla-kas-parvacas-un-ievacas-izdevumos>

Atslēgvārdi:

21. gadsimta māksla; Latvijas laikmetīgā māksla; mākslas izstādes; mākslas galerijas; izstāžu katalogi

Ingrīda Peldekse:

[Kuldīga = Goldingen in Courland: nomination for inscription on the UNESCO World Heritage list.](#)

General coordination: Dr. arch. Jana Jākobsons, images and cartographic material: Raivis Jasinskis, Kristis Spruksts, Ričards Sotaks; design: Gints Šteins, Inta Jansone. Kuldīga : Kuldīga Municipality; Rīga : National Heritage Board of Latvia, 2021. 328 lpp. ISBN 9789934899102.

Nomination for inscription on
the UNESCO World Heritage List
KULDĪGA
Goldingen
in Courland

Grāmatas formātā izdots Kuldīgas pašvaldības pieteikums UNESCO Dabas un kultūrvēsturiskā mantojuma sarakstam, kas tika iesniegts šajā starptautiskajā organizācijā 2021. gada februārī. Apjomīgais pieteikums sagatavots angļu valodā un ietver visplašāko līdz šim tapušo izpēti un faktu materiālu par Kuldīgas kultūrvēsturisko mantojumu no apraksta un vēsturiskā konteksta līdz restaurācijas un saglabāšanas metodēm.

Grāmata ļauj padziļināti iepazīt divu gadu desmitu laikā veikto Kuldīgas kultūrvēsturisko izpēti, izceļot šīs pilsētas Kurzemes un Zemgales hercogistes laikā izveidojušos pilsētībūvniecisko struktūru. Izdevums satur ne vien pieteikumam nepieciešamo dokumentāciju, bet arī kartēs un fotogrāfijās ietvertu plašu vizuālo materiālu ar inventarizētajiem kultūras pieminekļiem, kā arī dokumentē 2010. gadā dibinātā Kuldīgas restaurācijas centra veikumu, konsultējot namu atjaunošanā, kā arī kultūrvēsturiskā mantojuma apsaimniekošanā.

Grāmata palīdz izprast Kuldīgas arhitektonisko vērtību nozīmi līdzās citām šī reģiona pilsētām, kas jau atrodas UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā, piemēram, Rīgas vēsturiskais centrs (1997), Tallinas vēsturiskais centrs (1997) un Viļņas vēsturiskais centrs (1994), kā arī Hanzas pilsēta Visbija (1995) Gotlandes salā Zviedrijā.

Kuldīgas pieteikums nu atrodams UNESCO Latvijas sarakstā līdzās Aizsargājamo ainavu apvidum "Augšdaugava" (2011) un Grobiņas arheoloģiskajam ansamblim (2017), kas pretendē uz UNESCO atzinumu līdzās 1765 citiem pieteikumiem no visas pasaules.

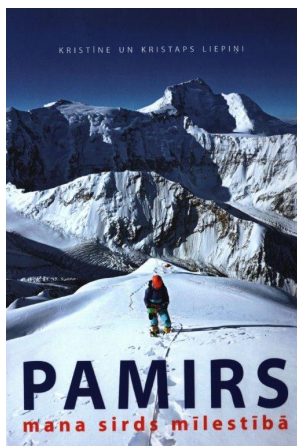
<https://www.lsm.lv/raksts/kultura/kulturtelpa/latvija-piesaka-kuldiigu-unesco-pasaules-mantojuma-sarakstam.a389636>

Pasaules mantojuma saraksta kandidāti (Latvija): <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/state=lv>

Atslēgvārdi:

UNESCO Pasaules mantojuma saraksts; Kuldīgas arhitektūra; pilsētībūvniecība; restaurācija; Baltijas jūras reģiona vēsture; Kurzemes un Zemgales hercogiste

Solvita Ozola:

Liepiņa, Kristīne, Liepiņš, Kristaps. Pamirs : mana sirds mīlestībā. Kristapa Liepiņa zīmējumi, fotogrāfijas un vāka dizains. Rīga : Zvaigzne ABC, 2021. 296 lpp. ISBN 9789934092923.

"Kārtējās virsotnes sasniegšanai kalnos kāpšanā ir pavisam neliela nozīme. Būtiskākais ir spēt atkal un atkal atgriezties lejup, nezaudējot vēlmi no jauna doties augšup." (Kristaps Liepiņš) Ar debijas grāmatu Latvijas dokumentālās prozas žanrā sevi piesaka pazīstamie ceļotāji, piedzīvojumu meklētāji un alpīnisti Kristīne un Kristaps Liepiņi. Kristaps ir Latvijas Alpīnistu savienības prezidents, daudzu kalnu tūrisma čempionātu dalībnieks, jauno alpīnistu treneris, kurš ar savu mīlestību pret kalniem aizrāvis un iedrošinājis daudzus; ar alpīnismu nodarbojas jau teju 40 gadus, apciemojot zināmākās augstienes lielākajā daļā kontinentu. Grāmatas nosaukumā būtiska ir nosaukuma otrā daļa – Pamira vietā, iespējams, varētu likt jebkuru citu augstkalnu grēdu. Kristīne alpīnismam pievienojusies ne pārāk sen – vien pirms 10 gadiem. Stāsts veidots no sievietes skatpunkta, neparasti patiesi un izjusti, atklājot daudzas tīri sievišķīgas nianšes, neslēpjot daudzkārt acīs sarīsusās nevarības, nespēka un prieka asaras. "Mana sirds mīlestībā" – tā ir mīlestība pret kalniem, tālēm, plašumu un pāri visam abu alpīnistu savstarpējā mīlestība un paļaušanās vienam uz otru.

Viena no autoru galvenajām vēlmēm ir sniegt atbildi uz jautājumu, kas ir tas spēks, kas cilvēku no jauna dzen augšup, lai tikai īsu brīdi pastāvētu ledaina sniega pacēlumā un no sasniegtās virsotnes skatītu pasauli, kura elpo savā ritmā 7 kilometrus zemāk. Grāmatas autori centušies sniegt atbildi uz jautājumu – kāpēc viņi to dara? Turklāt stāsts nav tikai par kalniem, bet arī cilvēku attiecībām.

Virsotne ir personiskās izturības, spēju, savstarpējo attiecību pārbaude, kad tava dzīvība ir saistīta ar otra cilvēka atbildību, spēku, spēju reaģēt nekavējoties. Tu esi atkarīgs no laika apstākļiem, cīnies ar sadzīvīskām grūtībām, citu cilvēku bezatbildību. Galvenais ir pārdzīvot, uzkāpt, izkārpīties, izlauzties cauri sniega kupenām. Divas reizes viņi bijuši par mata tiesu no nāves, kad visu izšķīra tikai dažas minūtes. Bet to visu atsver virsotnes sasniegšana. Ar patiesu mīlestību Kristīne stāsta par sniegu, akmens krājumiem, lavīnām, sasnieguma sajūsmu un nāves briesmām. "Iespēja pietuvoties debesīm, uzkāpjot kalna virsotnē, ir iespēja pietuvoties arī sev" – tā raksta Kristīne, iekļaujot stāstījumā filozofisku skatījumu uz dzīvi un piemetinot, ka brīvajos brīžos lasījusi līdzpaņemto "Tibetas dzīvo un mirušo grāmatu", kura "nomierina satraukto prātu un palīdz izprast dzīves patieso jēgu". Katrs metrs augšup kļūst par rindiņu no mantras. Soli pa solim tiek sasniegta virsotne, kas ir kā cita pasaule, cita valstība, kur cilvēka klātbūtne nav vēlama. Virsotne ir sava veida meditācija, kas var dot milzu enerģiju un sakārtot domas, dot iekšēju līdzsvaru.

Grāmata uzrunā ar savu atklātību un raito stāstījumu. Sāpīgais un gaišais savijas vienuviet, veidojot jaudīgu emocionālu fonu. Pieredzes bagātais kalnu mīlestības stāsts, kas papildināts lieliskām un kvalitatīvām fotogrāfijām, ir gan kā ceļvedis jaunajiem kalnā kāpējiem, gan interesanta un izzinoša lasāmviela ikvienam. "Nobīties un nemēģināt sasniegt to, ko patiesi vēlamies – tas ir lielākais zaudējums, kādu cilvēks var piedzīvot. Uzdrošināšanās un spēja riskēt – tā jau ir daļa no uzvaras" – tā Kristaps Liepiņš, kurš azartu un dziļo skatījumu uz dzīvi un lietām, iespējams, mantojis no sava tēva, tautā iemīļotā aktiera Edgara Liepiņa.

https://www.zvaigzne.lv/lv/jaunumi/aktualitates/304637-gramata_aizrautīgiem_sapnotajiem_un_piedzīvojumu_mekletajiem.html

https://lr1.lsm.lv/lv/raksts/radio-maza-lasitava/pamirs-mana-sirds-milestiba-pieredzes-stasts-par-kalnos-kapsanu.a143496/?fbclid=IwAR1OJG5RwzKRVSc-DWhtFFT42E58_hlBk1RC0DJNZahlhehWELTSq0_533M

https://xtv.lv/rigatv24/video/YAOGZaJK74Z-03_04_2021_gramatu_kods?fbclid=IwAR0DUsl9qiQnCi4FhVuEM7188M9uZdpnxHCZD7FbGmlPvVB2HpE-YtXt6U

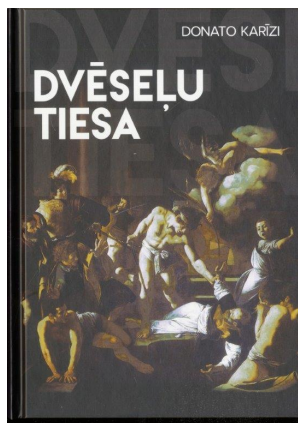
https://replay.lsm.lv/lv/ieraksts/ltv/216082/saruna-ar-alpinisti-kristini-liepinu-un-alpinistu-kristapu-liepinu?fbclid=IwAR1mho7hM_N32rk3BPzrMLv7KvIhbFz6gQfCP9LCVaNuyswfGe8nOYi5hw

<https://www.facebook.com/Pamirs.mana.sirds>

Atslēgvārdi:

ceļojumu apraksti; pasaules apceļošana; Pamirs; Latvijas alpīnisti

Dārija Juškeviča:

Karīzi, Donato. Dvēseļu tiesa : romāns. No itāļu valodas tulkojusi Anete Kona. Rīga : Dienas Grāmata, 2020. 432 lpp. ISBN 9789934595103.

Donato Karīzi ir itāļu kriminālromānu rakstnieks, režisors un scenārists. Par debiju filmu režijā (filma "Meitene miglā" pēc Karīzi tāda paša nosaukuma romāna motīviem) ieguvis Itālijas Kinoakadēmijas balvu jau 2018. gadā. "Dvēseļu tiesa" ir viņa slavenākais romāns ciklā par Sandru un Markusu, kas citās valodās tulkots arī ar nosaukumu "Romas pazudušās meitenes". Autora izvēlētais grāmatas nosaukums "Il Tribunale Delle Anime" ir tieši pārnests latviešu valodā un precīzi izsaka romāna būtību. Varbūt tieši tādēļ autors par šī darba moto izvēlējis sengrieķu vēsturnieka Polībija vārdus: "Nav tik nejauka liecinieka, nedz tik briesmīga apsūdzētāja kā sirdsapziņa, kas mīt katra cilvēka sirdī." Grāmatā atainotā sižeta pamatā ir reāli notikumi un patiesi fakti, kurus Karīzi uzzinājis pēc sarunas ar katoļu garīdznieku tēvu Džonatānu. Izdevniecība "Dienas Grāmata" anotācijas ievadā raksta: "Dvēseļu tiesa" ir stāsts par neredzamu noslēpumu, kas tomēr atrodas visu acu priekšā. Stāsts par senu un mūžīgu ļaunumu un par tiem, kas ar to cīnās. Grūtākais ir nevis tam noticēt, bet gan pieņemt to." Romānā ir vairākas sižeta un personāžu līnijas, taču tās visas tā vai citādi saistītas ar pretmetiem starp labo un ļauno, piedošanu un atgriešanos, ticību un neticību. Vai taisnīgums vienmēr svin uzvaru? Saturu ieskicēšu tikai nedaudz, jo negribu laupīt iespēju izbaudīt šīs lieliskās grāmatas spēcīgo intrigu, prieku par atklāsmēm un jaunu zināšanu ieguvu. Karīzi darbs patiks arī tiem, kuri sevi neatzīst par kriminālromānu lasītājiem, jo autors apraksta ne tikai klasiskās policijas darba metodes. Izmeklēšanas gaitā pastāvīgi tiek analizēti cilvēku izturēšanās psiholoģiskie aspekti un cēloņi noteiktās situācijās, tiek meklētas atbildes uz filozofiskiem jautājumiem. Savs prieks tiks arī tiem, kuri mīl pierakstīt trāpīgas domas. Rakstnieks spilgti atveido to, kādi esam 21. gadsimtā, kad ļaunums dominējoši parādās kā pirmā ziņa TV ekrānos, bet skatītājs nereti to uztver it kā attālināti, jo tas taču viņu neskar. Tāda labā un ļaunā "vienmērīga saplūšana."

Romāna darbība lielākoties norisinās Romā, vien pa brīžam – arī citās valstīs, kā papildu skaidrojums notiekošajam. Darbības vieta un laiks – mūsdienas. Ir pazudusi arhitektūras studente Lara, un rodas aizdomas, ka viņa nolaupīta, vēl gan pastāv neliela cerība, ka meitene ir dzīva. Taču iespējamā saistība ar vairākām citu sieviešu slepkavībām izmeklētājiem rada bažas, vai izdosies paspēt noziegumu atklāt, iekams nav noticis ļaunākais. Pie lietas strādā arī kriminālistikas eksperte, fotogrāfe Sandra, kura nav spējusi samierināties ar vīra bojāeju šķietamā negadījumā. Vienlaikus savu izmeklēšanu jeb "dvēseļu tiesu" cenšas īstenot arī divi priesteri Klemente un Markuss. Abi patiesībā ir senas, ar Vatikānu saistītas organizācijas locekļi, un viņu uzdevums ir slepeni izmeklēt vissmagākos grēksūdzēs uzklautos noziegumus. Markuss pirms gada ticis smagi ievainots un zaudējis daļu no savām atmiņām, taču nav zaudējis talantu atklāt ļaunumu, lai kur tas mēģinātu slēpties. Markusa misijas *credo*, kas romānā vairākas reizes tiek atkārtots, skan: "Ir tāda vieta, kur gaismas pasaule satiek ēnu pasauli. Tieši tur notiek viss: ēnu valstībā, kur viss ir izretināts, nenoteikts, neskaidrs. Mēs esam sargi, kam uzdots aizstāvēt šo robežu. Bet laiku pa laikam kaut kam izdodas tikt cauri. Mans uzdevums ir aizsūtīt to atpakaļ tumsā." Markusa un Sandras ceļi krustosies baznīcā, Karavadžo gleznas priekšā, lai atklātu biedējošu pasauli, "kur labais sajaucas ar ļauno un tos nav iespējams atšķirt."

Grāmatas nobeigumā ievietota "Autora piezīme", kurā viņš paskaidro, ka garīgais ceļojums kopā ar tēvu Džonatānu līcis saprast, kāda veida stāsts jāuzraksta. "Mūsdienu sabiedrībā garīgums bieži tiek reducēts līdz jokam vai uzskatīts par barību neizglītotām masām, vai vēl citos gadījumos – kļuvis par new age praksi. Cilvēki ir pazaudējuši elementāro atšķirību starp labu un ļaunu. Dievs ir atdāvināts integrālistiem, ekstrēmistiem, karikatūristiem... Tas viss novedis pie nespējas ieskatīties sevī aiz ētikas un morāles kategorijām – un arī aiz tik ļoti neparedzamās politikorektuma kategorijas –, un ieraudzīt būtisko dalījumu, kas ļauj uztvert un novērtēt ikvienu cilvēcisku rīcību."

Paldies arī Anetei Konai par izcilo grāmatas tulkojumu.

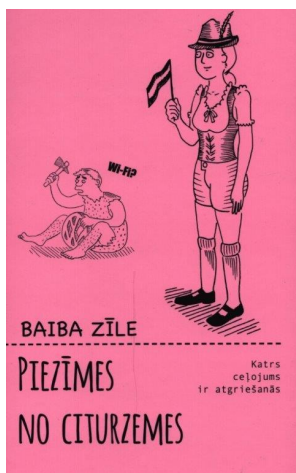
<https://satori.lv/book/dveselu-tiesa>

<https://www.delfi.lv/kultura/news/books/izdots-italu-kriminalromans-dveselu-tiesa.d?id=52694531>

<https://lililasa.wordpress.com/2021/02/08/2707>

Atslēgvārdi:

itāliešu detektīvproza

Zīle, Baiba. Piezīmes no Citurzemes. Rīga : Zvaigzne ABC, 2021. 200 lpp. ISBN 9789934093234.

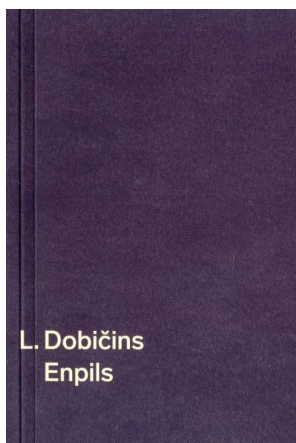
Latviešu rakstniece Baiba Zīle paralēli karjerai Eiropas Centrālajā bankā jau vairākus gadus priecē arī lasītājus ar savu literāro darbību. Vairāki darbi tapuši ar pseidonīmiem, bet pēdējie trīs parakstīti ar īsto vārdu. Jaunākais Zīles sniegums ir "Piezīmes no Citurzemes", kur publicēti atmiņu vēstījumi no laika, kad nācies iedzīvoties svešās zemēs. Tas laiks tā īsti nemaz nav beidzies, bet šādas piezīmes noteikti allaž ir aktuālas. Baibas Zīles novērojumi sākas laikos, kad uz Latviju no ārzemēm vēl bija jāzvana no īpašām kafejnīcām jeb *call shop* vai lētākai sarunai pirms telefona numura jāievada mistisku desmit ciparu kombinācija. Baiba jaunās karjeras tālēs uz Frankfurti aizceļoja vēl laikā, kad internets nebija vispieejams kurā katrā *glāstekrānā*.

Grāmata visvairāk uzrunās asprātīgu un vieglu tekstu cienītājus, un gan jau patiks arī cilvēkiem, kuri paši reiz cīnījušies par kaut ko pašsaprotamu vai nesaprotamu, nokļūstot citā valstī. Varbūt šis darbs tiks kādam nedaudz gremdēties pašam savās "aizbraucēja medusmēneša" atmiņās. Grāmata noteikti piešķirs mazliet citādu skatījumu uz pieņemumu, ka Vācijā visam ir neapgāžama kārtība un tieši tās dēļ Vācija ir tik dižena un varena. Vācijas kārtība nav apstrīdama – tā vienkārši ir atšķirīga. "Citur" tieši tāpēc ir citur, ka nav te, un tāpēc jau savā būtībā ir nepagāžami citādi, atšķirīgi un dažreiz grūti izprotami, jo vienkārši ir neierasti. Šo to no autores tekstu stila var iepazīt arī viņas "Facebook" profilā – tur ir humors, spēja piefiksēt to, kas šķietami ikdienišķs, bet ar nelielu nobīdi no tradicionāli iedomātajām normām. Bet patiesībā jau normalitāte tāds iedomāts koncepts vien ir, turklāt pārsvarā tas ir tieši atkarīgs no pašu lasītāju un rakstītāju personiskajām mērauklām...

<https://www.delfi.lv/kultura/news/books/izdots-baibas-ziles-isprozas-krajums-piezimes-no-citurzemes.d?id=53184671>

Atslēgvārdi:

latviešu humoristiskā īsproza; ceļojumi; Vācija

Dobičins, Leonīds. Enpils. Rīga : Orbīta, 2020. 132 lpp. ISBN 9789934591044.

Krievu rakstnieka Leonīda Dobičina "Enpils" latviešu valodā Māras Poļakovas tulkojumā pie lasītājiem nokļuva 2020. gadā, šogad grāmata pretendēja arī uz Latvijas Literatūras gada balvu tulkojumu kategorijā, taču šī darba tapšanas vēsture ir ļoti sena.

Īsās formas romāns "Enpils" uzrakstīts periodā no 1926. līdz 1934. gadam – tāpat pirms teju simts gadiem. Autors dzimis 1894. gadā Lucinā (mūsdienu Ludzā), vēlāk ģimene pārcēlusies uz Dvinsku (tagadējā Daugavpils). Tiek uzskatīts, ka "Enpils" atspoguļo tieši 20. gadsimta sākuma Daugavpili un tās sabiedrību no maza zēna skatpunkta. Romāns atgādina nedaudz ērmīgi izvērstu atmiņu stāstījumu. Notikumu izklāsta sākumā iepazīstam mazu zēnu, kurš nelielā skaitā maza formāta lappušu lasītāja acu priekšā pamazām pārtop pusaudzī. Nedaudz tas ir pieaugšanas stāsts, mazliet ekskursija vēsturē un mazliet – toreizējā laikmeta sabiedrības atspoguļojums. Grāmatas valodai ir ārkārtīgi īpatnējs ritms un konstruējums. Tās baudāmajā latviskojumā liels ir meistarīgās tulkošanas Māras Poļakovs nopelns, taču tā ir tikai puse no romāna veiksmes stāsta.

Lai arī grāmatiņa ir pavisam neliela, teksta ietilpības dēļ tās lasīšana ir piepūli prasošs darbs. Smadzenes ir jākustina, nav iespējams tās vienkārši atslēgt. Darbā ir daudz atsauču uz krievu kultūru, literatūru, reliģiju, sabiedrības norisēm, taču daudz kas ir arī jāspēj nojaust pašam lasītājam. Romāns prasa izglītotu lasītāju, jo Dobičins sevi neapgrūtina ar enciklopēdiskiem skaidrojumiem. Viņa galvenais varonis redz un atstāsta, bet neiedziļinās fona detaļās. Ierosinājums: dziļākai izpratnei bibliotēkās šo grāmatu nebūtu slikti izsniegt komplektā ar Nikolaja Gogoļa romānu "Mirusās dvēseles", Ilfa un Petrova "Divpadsmit krēsliem" vai vismaz ar Antona Čehova stāstu krājumu.

<https://www.punctummagazine.lv/2020/10/01/enpils>

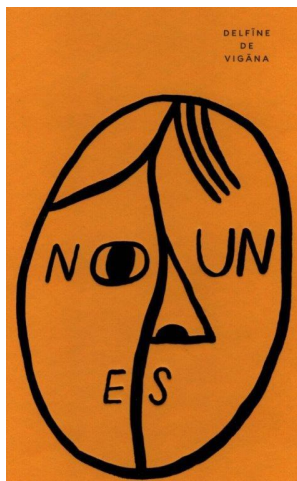
<https://laliqaba.lv/index.php/lv/tulkojumi-2021/enpils>

<https://lr1.lsm.lv/raksts/cienijamie-lasitaji/leonida-dobicina-romans-enpils-augsta-dziesma-ne-tikai-daugavpil.a138904>

<https://satori.lv/book/enpils>

Atslēgvārdi:

krievu romāni; tekstu grupa "Orbīta"

Vigāna, Delfine de. No un es. Rīga : Jāņa Rozes apgāds, 2021. 208 lpp. ISBN 9789984238531.

Franču rakstnieces Delfīnes de Vigānas romāns "No un es" viņas daiļradē hronoloģiski ir ceturtais darbs, izdots jau 2007. gadā. Līdz šim latviešu lasītājam bijusi iespēja iepazīt jau 2018. gadā franču valodā izdoto un pērn latviešu valodā tulkoto romānu "Lojalitātes". Atgādināšu, ka tā bija grāmata par vecāku ignorētiem un nesaprastiem bērniem, kuri mierinājumu rod alkoholā. Arī romānā "No un es" Vigāna pievēršas problēmjauņiešiem un neērtam, maz apspriestam tematam. Šoreiz tie ir bez pajumtes palikušie un šīs situācijas izraisītās sekas. Tāpat kā "Lojalitātes", arī "No un es" ir mazliet par īsu, romānu gribētos nedaudz garāku un izvērstāku.

Galvenās varones – 18 gadus vecā No un 13 gadīgā Lū – abas savā ziņā var pieskaitīt "problemātiskām" jauniešiem. No nav māju, arī ģimenes īsti nav, toties viņai ir vesela kaudze problēmu, arī atkarību. Savukārt Lū ir neparasti apdāvināta meitene, skolā viņa mācās vienā klasē ar divus gadus vecākiem jauniešiem, un ir savā ziņā jau pieaugusi. Šādu pusaudzi gan parasti nemēdz pieskaitīt pie problemātiskiem, tomēr stāstā pamazām atklājas, ka viegli nav ne viņai pašai, ne vecākiem. Izvērsot jau zināmo Antuāna de Sent-Ekziperī Mazā Prinča un Lapsas pieradināšanas scenāriju mūsdienu pasaulē, Vigāna parāda, ka ne vienmēr tas, ko esam iecerējuši, izvēršas tieši tā, kā plānots. Daži vienkārši nav pieradināmi, lai gan kaut kādas pārmaiņas tomēr būs manāmas. Būtībā Vigāna savu vēstījumu izvērsusi par bezgalīgu riņķa danci, kurā māju neesamība nozīmē arī bezcerību un neticību. Grāmata aicina aizdomāties par sistēmu, kurā jauns cilvēks ļoti ātri var kļūt ne tikai par bezpajumtnieku, bet arī par "bezcerīgu gadījumu" mūsdienu ar savām problēmām pārņemtas sabiedrības skatījumā. Pati autore vairākus gadus bijusi nodarbināta sociālo pētījumu nozarē, tādēļ jauniešu psiholoģija viņai labi zināma. Grāmata par No un Lū viņai atnesusi arī starptautisku atpazīstamību: 2008. gadā tā saņēma prestižo Grāmatirtgotāju balvu (*Prix des libraires*), tulkota vairāk nekā 20 valodās, un 2010. gadā Francijā tapusi arī grāmatas ekranizācija.

<https://www.janisroze.lv/lv/jana-rozes-apgads/jra-jaunumi/no-un-es.html>

<https://naba.lsm.lv/lv/raksts/bronhits/delfines-de-viganas-lojalitates-un-no-un-es.a144313>

<https://www.delfi.lv/kultura/news/books/latviski-izdots-francu-autores-delfines-de-viganas-slavenakais-romans-no-un-es.d?id=53113959>

Atslēgvārdi:

mūsdienu franču romāni; vecāku un bērnu attiecības

GOLI TARAGHI

CITUR.
GRANĀTĀBOLU KUNDZE
UN VIŅAS DĒLI

Stāstu izlase

Taraghi, Goli. Citur. Granātābolu kundze un viņas dēli. Stāstu izlase. No angļu valodas tulkojusi Ina Strautniece, no persiešu valodas tulkojusi Sara Khalili. Rīga : ALIS, 2018. 320 lpp. ISBN 9789934504280.

Stāstu izlasē "Citur. Granātābolu kundze un viņas dēli" apkopoti desmit savstarpēji nesaistīti stāsti. Katrs no tiem lasītāju ievieš pasaulē, kurā galvenie varoņi balansē uz robežas – virves, kas spītīgi novilkta pār trauslu telpu, apgrieztu kājām gaisā, un bezdibeni pašā centrā, kurā krītot, pastāv iespēja kļūt par pasaules klaidoni, liekot jēdzienam "mājas" kļūt par tālu un šajā dzīvē vairs nerasniedzamu lielumu. Stāstiem piemīt daudzpusīgs vēstījums. Tie ļauj lasītājam *aptaustīt* irāņu tautas eksistences un kultūras slāņus gan vaigu pieglaudušiem pie dzimtas zemes vaiga, gan esot svešumā, kur ik ieelpas un izelpas brīdi vari būt tikai bez uzaicinājuma ieradies ciemiņš. Pamesls, kurš, pat esot pietiekami drošā attālumā, kļūst par traucēkli ikvienam svešās zemes saimniekam. Šie stāsti liek izstrādāties iejūtības un izpratnes hormoniem. Ar katru teikumu, kas arvien dziļāk ievieš attiecīgā stāsta kodolā, domas tiek sasietas stingrākos mezglos. It kā tās būtu kurpju auklas un kāds ar tām mācītos siet cilpas, kas attāli atgādina ar trakumsērgu slimu taureni. It kā katrs stāsts būtu mīkla, kas jāatšķetina, balvā saņemot nākamo emociju piesātināto stāstu. Un likumsakarīgi – sajūtas tiek restartētas jauniem domu mezglu vijumiem. Visvairāk šajos stāstos manī raisa dziļas simpātijas tas, ka nevienu no stāstiem nav iespējams aizmirst. Tie visi (kā dzīvi) stāv acu priekšā, dodot iespēju jebkurā laikā tiem veikli atkal un atkal pārskriet pāri, kā interaktīvās televīzijas iespēja jebkurā brīdī atgriezt atpakaļ savu mīļāko raidījumu un izbaudīt to it kā pirmoreiz. Tas, ka kādā stāstu krājumā nav atrodams neviens stāsts, kurš liktu man saraukt pieri astoņās rievās un skaitīt lappuses līdz garlaicības takas iemīto teikumu beigām, ir retums. Tieši tik liels retums, ka jāsaka – šī ir pirmā reize, kad ikviens krājuma stāsts noturējis mani nomodā – savienojumā ar nesalaužamo irāņu dvēseli.

Šie stāsti šķir un atkal apvieno ģimenes. Zem Irānas un svešiem karogiem. Tie atklāj bailes un spītu, kas ir neaizstājama ikdienas sastāvdaļa. Kā sāls jebkurā receptē. Tie neskaitāmas reizes uzdod jautājumus – kas mēs bijām, kas esam un būsim. Kas būsim pēc rītdienas, ja tādi būsim lemts pienākt. Tie stāsta par viltu un nodevību gan sadzīvē, gan politiskās norisēs; par dīvainām lietām, kas kļuvušas dīvaini normālas. Dīvaini normālā ikdienā, kas turpinās kaut kur starp miegu un nomodu. Tie stāsta par smagiem laikiem un vēsturi, kas uzgulst uz varoņu pleciem tik smagi, ka trūkst gaisa (atveriet logus plašāk!). Tie stāsta par apmierinātību un laimību, kas katram noteikta savā veidā. Stāsta par sievietēm un vīriem. Par vīriem, kas sacelē jezgu, bet patiesībā ir kā apmaldījušies bērni, kam vajadzīga māte. Par sievietēm, kas nolēmušas pārvērst vīrus pēc sava prāta (un līdzības). Stāsta par nežēlību. Glēvumu. Par pušumiem, kas grauž no iekšienes. Par esamību un neesamību. Par nāvi, kļīstošu pa pilsētu kā valdzinoša staigule. Un tās šķietami pazīstamo seju. Tie stāsta par revolūciju. Nemieriem un demonstrācijām, arestiem un miesas sodiem. Par kara likumiem. Par pirmo mīlestību kā pēdējo. Dabas likumiem un rietumiem, kas sabojā cilvēkus. Reliģiju un dievišķo, kas slēpjas it visā. Par vēstulēm, kurās katrs teikums ir pretrunā ar iepriekšējo. Par oļiem, kas berž atmiņu membrānas, un iespējām, kas biksta kā sāpes pēkšņi izlīdušā gudrības zobā. Par durvīm, aiz kurām gaida droša un pazīstama pasaule. Un, protams, par Granātābolu kundzi un viņas dēliem.

<https://www.janisroze.lv/lv/gramatas/dailliteratura/tulkota-dailliteratura/stasti-noveles-pasakas-esejas/citur-granatabolu-kundze-un-vinas-deli.html>

<https://www.la.lv/goli-taraghi-granatabolu-kundze-un-vinas-deli>

Atslēgvārdi:

persiešu stāsti